

**Розвиток інноваційного підприємництва в аграрному секторі як
фактор формування економіки знань**

**Development of innovative entrepreneurship in the agrarian sector as a
factor for the formation of knowledge economy**

У статті аналізуються характерні особливості розвитку інноваційного підприємництва в аграрному секторі. Визначено труднощі розвитку інноваційної діяльності. З'ясовано економічні інструменти щодо стимулювання і активізації інноваційної діяльності. Визначено пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності аграрного сектору з метою формування в ньому економіки знань.

Ключові слова : економіка знань, аграрний сектор, інноваційне підприємництво, інновація, наука, виробництво, впровадження.

В статье анализируются характерные особенности развития инновационного предпринимательства в аграрном секторе. Определены трудности развития инновационной деятельности. Выявлены экономические инструменты по стимулированию и активизации инновационной деятельности. Определены приоритетные направления развития инновационной деятельности аграрного сектора с целью формирования в нем экономики знаний.

Ключевые слова: экономика знаний, аграрный сектор, инновационное предпринимательство, инновации, наука, производство, внедрение.

The article analyzes the peculiarities of the development of innovative entrepreneurship in the agrarian sector. The difficulties of development of innovation activity are determined. The economic tools for stimulation and activation of innovation activity are found out. The priority directions of development of innovative activity of agrarian sector with the purpose of forming knowledge economy in it are determined.

Key words: knowledge economy, agrarian sector, innovation entrepreneurship, innovation, science, production, implementation.

Постановка проблеми. Інноваційне підприємництво є запорукою успішного функціонування та розвитку аграрного сектора України у період розбудови інноваційної економіки та входження до європейського та світового економічного простору в умовах подолання економічної кризи. Отже його сучасний стан в аграрному секторі України вітчизняні та зарубіжні науковці оцінюють як незадовільний насамперед через недосконалість механізмів управління інноваційною діяльністю.

У різних галузях сільського господарства виокремлюються власні домінуючі фактори, завдяки яким гальмується розвиток інноваційної діяльності. Але стрижневим негативним фактором є втрата взаємозв'язку науки та виробництва: «Малоефективна система зв'язку наукового та виробничого потенціалів, що успадкована від минулої соціально-економічної системи, виявилася непристосованою до розв'язання завдань аграрної економіки на інноваційних засадах» [1, с. 195].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розвиток інноваційного процесу в аграрному секторі національної економіки досліджували такі вчені, як С. А. Володін, В. М. Геєц, Ю.О. Лупенко, П. М. Музика, О. І. Мельник, В. І. Покотилова, С.О. Тивончук, П.Т. Саблук, Н. М. Сіренко та ін.

Разом з тим певні аспекти цієї проблеми не знайшли вичерпаного відображення щодо специфічних особливостей та концептуальних положень

формування інноваційної діяльності в аграрному виробництві в умовах формування економіки знань.

Постановка завдання. Розкрити науково-методологічні засади формування економіки знань в аграрному секторі, зокрема питання щодо розвитку інноваційного підприємництва. З'ясувати причини незадовільного стану інноваційних процесів в аграрному секторі. Визначити напрями інноваційної політики в аграрній сфері в умовах формування економіки знань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економіка знань – це економіка, в якій основними факторами розвитку є знання і людський капітал. Процес розвитку такої економіки полягає в підвищенні якості людського капіталу, якості життя, у виробництві знань, високих технологій, інновацій і високоякісних послуг.

В рамках програми «Знання для розвитку» Світовим банком була запропонована методика, яка оцінює економіку знань і визначає готовність тієї чи іншої країни до переходу на модель розвитку, засновану на знаннях.

Ключовими характеристиками даної економіки є:

1) інституційний режим, який мотивує ефективне використання існуючого і нового знання, розвиток підприємництва. Даний напрямок розглядає «правила гри», наскільки економічна і правове середовище сприяють створенню, поширенню і застосуванню знання в різних його проявах.

2) Освіта – фундаментальний фактор розвитку економіки знань. Ступінь освіченості населення та наявність у нього навичок створення, поширення і використання знань.

3) Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), які сприяють ефективному поширенню, тиражуванню, аналізу і переробці інформації.

4) Національна інноваційна система, що включає в себе фірми, дослідницькі центри, університети, консультаційні та інші організації, які

сприймають і адаптують глобальне знання для потреб, створюють нове знання і засновані на ньому нові технології.

Опорою для формування економіки знань є інноваційна система, щодо аграрного сектора вона передбачає розвиток інноваційної діяльності підприємств і в тому числі - інноваційного підприємництва.

Інноваційне підприємництво, як особливий вид комерційної діяльності, має на меті одержання прибутку шляхом створення і активного поширення, новітніх НДДКР і інновацій у всіх сферах національної економіки.

Комерційна реалізація результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) і завершених технологічних рішень, перш за все, залежить від їх готовності служити основою для угод, здатних принести результати, які окупають науково технічну діяльність і приносять доходи.

Підприємницька діяльність в науково-технічній сфері, як свідчить зарубіжний і вітчизняний досвід останніх десятиліть, приймає все більш диференційовані, орієнтовані на виробництво організаційні форми з передачі (трансферу) нових наукових результатів, отриманих в вузах і науково-дослідних інститутів (НДІ), які за принципом поділу праці беруть участь в конкретних стадіях і напрямках інноваційного процесу.

Спектр підприємницької діяльності організаційних структур науково-технічної сфери може охоплювати трансфер знань і технологій у формі, наприклад, продаж простих, виняткових і повних ліцензій на винаходи та ноу-хау, в формі отримання замовлень на розробку нововведень з певними техніко-економічними характеристиками, шляхом здійснення спільних з НДІ і вузами науково-дослідних проектів, надання науково-технічних послуг аж до самостійного мало масштабного виробництва високотехнологічної продукції або застосування нових методів, що розробляються ними.

Подібні інноваційні організаційні структури в науково-технічній сфері не беруться за освоєння випуску промислового продукту. Вони спеціалізуються тільки на розробці все нових технологій для різних галузей,

закріплення прав власності на цієї технології і їх подальшого продажу, ноу-хау (за допомогою продажу розробленої конструкторської та технологічної документації, надання освітньо-консультаційних послуг).

До вирішальних напрямів розвитку інноваційної діяльності на сучасному етапі відносять інформаційні технології, мікропроцесорну і енергозберігаючу техніку, нові матеріали, біотехнології.

Зарубіжні автори відзначають, що підприємства, які створені вченими, сприяють виникненню нових ринків: сучасний розвиток біотехнології, нових матеріалів, штучного інтелекту вимагають мобілізації знань, якими володіють лише вчені. При цьому створені ними підприємства народжуються не в стороні від науково-дослідних установ, а є їх продовженням.

Досвід розвинених країн показує, що підприємницька поведінка і управління не повинні замикатися тільки на сферу «високої технології», яка нібито здатна «витягати» всю залишкову економіку. Як справедливо підмічено американським економістом П. Дракером: «Підприємництво в сфері високих технологій без підприємництва в усій економіці - це тільки вершина гори без самої гори. В економіці не може бути відокремленого життєздатного сектора високих технологій, як не може бути здорового мозку в мертвому тілі. Вся економіка повинна бути наповнена новаторами і підприємцями, що володіють баченням і пропонують нові цінності, що мають доступ до венчурного капіталу ».

Конкретний галузевий аналіз дає можливість побачити за загальними тенденціями розвиток науково-технічного, інноваційного підприємництва, різноманітність, неоднозначність прояву взаємозв'язків науково-технічного, інноваційного та економічного розвитку галузей.

Підприємництво в аграрному секторі економіки має такі особливості:
1) задіяні природні ресурси, отже, інновації повинні забезпечувати екологічну безпеку і раціональне використання природного потенціалу;

2) інноваційний процес в аграрному секторі складається з економічного, процесу, організаційного, технологічного і технічного, в результаті цієї взаємодії створюється нововведення.

Основними організаційними складовими інноваційного процесу є: планування й організація НДДКР (створення інновацій); інформація й поширення інновацій; впровадження інновацій у виробництво. При цьому саме на етапі впровадження інновацій необхідно забезпечити дієву державну підтримку у зв'язку з недостатньою платоспроможністю аграрних товаровиробників [2].

До економічних складових інноваційного процесу відносяться: фінансування й кредитування, створення, поширення та впровадження інновацій; оподаткування й страхування підприємств, що створюють та впроваджують новітні технології; ціноутворення на науково-технічну продукцію; стимулювання науки і створення інновацій на різних рівнях.

З метою стимулювання інноваційного підприємництва в аграрному секторі застосовуються такі економічні інструменти, як: зниження ставки податку; застосування інноваційну податкову знижку; відміну податків на реінвестування; податкові угоди з іншими країнами; податкові кредити; звільнення від оподаткування земель, відведених для будівництва інноваційних бізнес-центрів тощо. Зокрема, податковим кодексом України визначено, що тимчасово звільняються від оподаткування прибуток виробників біопалива, прибуток підприємств машинобудування для АПК тощо [3].

Для створення сприятливих умов розвитку інноваційного підприємництва здійснюється пільгове оподаткування, яке необхідно доповнювати безпосереднім державним фінансуванням найважливіших інноваційних проектів і програм, надання інноваційним підприємствам дотацій.

Розвиток інноваційного підприємництва безпосередньо залежить від розвиненості інноваційної інфраструктури, що включає сукупність

організацій та інституцій, які, використовуючи новітні досягнення науки, техніки й інформаційних технологій, створюють нові ідеї, забезпечують організаційні, економічні та інформаційні умови освоєння інновацій, сприяють структурній перебудові економіки, оновленню номенклатури продукції, що випускається, створенню нових робочих місць, примноженню науково-технічного потенціалу [4].

Саме тому необхідно активніше фінансувати створення технопарків та заохочувати їх діяльність шляхом надання податкових і кредитних пільг, привернення уваги до їх розвитку венчурного капіталу. В Україні зареєстровано понад 600 венчурних фондів, із них діє більше 100, проте сфера їх діяльності – це переважно будівництво, торгівля енергоресурсами, деякі фонди займаються фінансуванням інших традиційних проектів або невеликих продуктових інновацій [5].

Така діяльність вітчизняних венчурних фондів є свідченням відсутності стимулів укладати кошти в інноваційні проекти за високого рівня ризику.

В умовах ринкової економіки велику роль відіграють такі види фінансових стимулів, як заохочувальні фонди, що утворюються з прибутку підприємств, фінансування підготовки та перепідготовки наукових кадрів [4]. Важливе місце належить також фінансовим санкціям, які покликані посилити матеріальну відповідальність суб'єктів господарювання за виконання взятих на себе зобов'язань, а також за використання застарілих технологій з нераціональним витрачанням ресурсів. Ціноутворення на науково-технічну продукцію має відповідати вимогам підвищення інноваційної активності як в науково-технічній, так і в виробничій сферах АПК, стимулювати розвиток інноваційного процесу на всіх стадіях на основі створення взаємної зацікавленості усіх його учасників [6].

Узагальнюючи вивчення наукової літератури та практичний досвід діяльності підприємств АПК, можна виділити такі основні причини, що перешкоджають належному інноваційному розвитку аграрного сектора економіки: 1. Законодавчо-нормативна база, яка є фрагментарною, не

цілісною і тому недосконалою. В Україні прийнято понад 100 законодавчих, нормативно- правових урядових актів і різноманітних відомчих документів, які не є взаємоузгодженими і не формують єдине законодавче поле інноваційної діяльності. Законом України « Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні » передбачено створити систему прогнозних досліджень і розробку на їх основі пріоритетів інноваційної діяльності. Однак визначено досить велику кількість таких пріоритетів, які слабо пов'язані між собою і не відповідають головним напрямам розвитку країни, виходячи з її ресурсного та інтелектуального потенціалу і глобального геополітичного положення. В той же час у Росії – 8 наукових пріоритетів, у Німеччині – 5, Японії – 6 [7].

2. Не налагоджений механізм належного фінансування інноваційних процесів. Тому стримується інвестування у довгострокові проекти через нестачу власних коштів у підприємств. Залучити ж фінансово-кредитні ресурси можна у більшості випадків лише на короткий термін, а кошти, що виділяються державою є не значними.

3. Нерозвиненість інноваційної інфраструктури. Вказаний фактор зумовлює високі витрати, пов'язані з пошуком інформації про інноваційні розробки та партнерів у сфері комерціалізації технологій і винаходів, захистом прав інтелектуальної власності, недобросовісною конкуренцією. Інституційна інфраструктура інноваційної діяльності характеризується на сьогодні і зростанням міжрегіональних диспропорцій.

Крім цього, залишається багато невирішених питань у патентно-ліцензійній сфері. Не налагоджений механізм належного фінансування інноваційних процесів. Стримується інвестування у довгострокові проекти через нестачу власних коштів у підприємств. Залучити ж фінансово-кредитні ресурси можна у більшості випадків лише на короткий термін, а кошти, що виділяються державою є не значними (за проведеними дослідженнями було встановлено, що лише близько 10 % підприємств АПК здійснювали інновації за рахунок державних коштів та фінансово-кредитних ресурсів). Згідно із

прийнятою в Україні «Стратегією інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки» в умовах глобалізаційних викликів створення системи інвестування інноваційної діяльності, в тому числі наукової, яка відповідатиме сучасним вимогам ринкової економіки і забезпечить фінансову підтримку наукової та інноваційної діяльності, достатньої для досягнення результатів світового рівня, має базуватись на принципах: 1) чіткої диверсифікації джерел і механізмів фінансування в залежності від етапів інноваційного процесу; 2) використання переважно конкурсних (конкурентних) механізмів інвестування в наукову та інноваційну діяльність; 3) раціонального використання прямих і опосередкованих способів інвестування в наукову та інноваційну діяльність; 4) орієнтації державних інвестицій в науку та інновації на стимулювання притоку в ці сфери недержавних коштів, особливо заощаджень громадян.

На нашу думку, даний перелік принципів необхідно розширити, додавши до них принцип пріоритетності фінансування державою фундаментальних наукових досліджень, принцип структурності джерел фінансування в розрізі стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку країни, принцип державного стимулювання інвестицій в розвиток інноваційної інфраструктури, принцип державного регулювання системності здійснення інвестицій в усі сфери суспільного життя, принцип пріоритетності державного фінансування екологічних програм, програм по забезпеченню національної, продовольчої, демографічної, енергетичної, інформаційної безпеки та людського розвитку. Такий підхід потребує зміни критеріїв оцінки та переорієнтації цільової спрямованості інвестицій з прибутковості як результату на ціннісні орієнтири і критерії результативності, що відображає ознаки економіки знань.

Сповільнює розвиток інноваційного підприємництва і відсутність венчурного фінансування. Діючі венчурні фонди спрямовують свої ресурси головним чином на фінансове забезпечення традиційних інноваційних проектів і уникають фінансування перспективних технологій.

В розвинутих же країнах світу в активізації інноваційної діяльності визначальну роль відіграє саме розгалужена і досить динамічна мережа приватних інвестиційних і венчурних фондів. В Україні з 2007 року розпочато створення мережі Регіональних інноваційних центрів. Однак вони виконують переважно інформаційно-консультаційні функції та не забезпечують здійснення венчурних інвестицій [6].

Загалом за даними звіту про діяльність Національної академії аграрних наук України із загальної наявної бази в наукових установах Національної академії аграрних наук 4,5 тис. об'єктів права промислової власності, станом на 01.01.2013 р., через низький рівень сприйнятливості інновацій підприємницькими структурами лише менше третини об'єктів промислової власності було введено до господарського обороту, зумовлюючи низький рівень інноваційного розвитку галузі. Для активізації інноваційної діяльності у сфері аграрного сектору економіки України доцільним є, як показують наші дослідження, проведення наступним чином удосконалення структурування основних блоків інституціонального забезпечення функціонування ринку технологій (патентів та ліцензій; науко- і технологічноємної продукції; високотехнологічного капіталу; науково-технічних фахівців) із формуванням відповідних інститутів, зокрема: інституційно-організаційного забезпечення – система організацій (органів влади), які формують та реалізують державну політику у сфері інноваційної діяльності; інституційно-правового забезпечення – система нормативно-правових актів, які регулюють процес здійснення державної політики у сфері інноваційної діяльності; інституціонального забезпечення інноваційних перетворень – продукування наукових знань та інновацій функціонування ринку технологій; інституційно-кадрового забезпечення – специфічна діяльність, здійснювана у процесі підготовки кадрів для реалізації державної політики у сфері інноваційної діяльності [8, с.71-72].

Висновки з проведеного дослідження. Опорою для формування економіки знань є інноваційна система, яка має складну систему і крім різних

елементів у її склад входить інноваційна діяльність. Щодо аграрного сектора вона передбачає розвиток інноваційної діяльності підприємств і в тому числі – інноваційного підприємництва.

Інноваційне підприємництво, як особливий вид комерційної діяльності, має на меті одержання прибутку шляхом створення і активного поширення, новітніх НДДКР і інновацій у всіх сферах національної економіки.

Комерційна реалізація результатів НДДКР і завершених технологічних рішень, перш за все, залежить від їх готовності служити основою для угод, здатних принести результати, які окупають науково технічну діяльність і приносять доходи.

Підприємницька діяльність в науково-технічній сфері, як свідчить зарубіжний і вітчизняний досвід останніх десятиліть, приймає все більш диференційовані, орієнтовані на виробництво організаційні форми з передачі (трансферу) нових наукових результатів, отриманих в вузах і НДІ, які за принципом поділу праці беруть участь в конкретних стадіях і напрямках інноваційного процесу.

Спектр підприємницької діяльності організаційних структур науково-технічної сфери може охоплювати трансфер знань і технологій у формі, наприклад, продаж простих, виняткових і повних ліцензій на винаходи та ноу-хау, в формі отримання замовлень на розробку нововведень з певними техніко-економічними характеристиками, шляхом здійснення спільних з НДІ і вузами науково-дослідних проектів, надання науково-технічних послуг аж до самостійного малого за масштабами виробництва високотехнологічної продукції або застосування нових методів.

Основні причини, що перешкоджають належному інноваційному розвитку аграрного сектора економіки: 1. Законодавчо-нормативна база, яка є фрагментарною, не цілісною і тому недосконалою.

Законом України « Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні » передбачено створити систему прогностичних досліджень і розробку на їх основі пріоритетів інноваційної діяльності. Однак визначено досить

велику кількість таких пріоритетів, вони слабо пов'язані між собою і не відповідають головним напрямам розвитку країни, виходячи з її ресурсного та інтелектуального потенціалу і глобального геополітичного положення.

Нерозвиненість інноваційної інфраструктури. Вказаний фактор зумовлює високі витрати, пов'язані з пошуком інформації про інноваційні розробки та партнерів у сфері комерціалізації технологій і винаходів, захистом прав інтелектуальної власності, недобросовісною конкуренцією. Інституційна інфраструктура інноваційної діяльності характеризується на сьогодні і зростанням міжрегіональних диспропорцій.

З метою стимулювання інноваційного підприємництва в аграрному секторі застосовуються такі економічні інструменти, як: зниження ставки податку; застосування інноваційну податкову знижку; відміну податків на реінвестування; податкові угоди з іншими країнами; податкові кредити; звільнення від оподаткування земель, відведених для будівництва інноваційних бізнес-центрів тощо. Зокрема, податковим кодексом України визначено, що тимчасово звільняються від оподаткування прибуток виробників біопалива, прибуток підприємств машинобудування для АПК тощо.

Сповільнює розвиток інноваційного підприємництва і відсутність венчурного фінансування.

Для створення сприятливих умов розвитку інноваційного підприємництва здійснюється пільгове оподаткування, яке необхідно доповнювати безпосереднім державним фінансуванням найважливіших інноваційних проектів і програм, надання інноваційним підприємствам дотацій.

Крім того, для активізації інноваційної діяльності у сфері аграрного сектору економіки України доцільним є, як показують наші дослідження, проведення наступним чином удосконалення структурування основних блоків інституціонального забезпечення функціонування ринку технологій (патентів та ліцензій; науко- і технологічноємної продукції;

високотехнологічного капіталу; науково-технічних фахівців) із формуванням відповідних інститутів, зокрема: інституційно-організаційного забезпечення – система організацій (органів влади), які формують та реалізують державну політику у сфері інноваційної діяльності; інституційно-правового забезпечення – система нормативно-правових актів, які регулюють процес здійснення державної політики у сфері інноваційної діяльності; інституціонального забезпечення інноваційних перетворень – продукування наукових знань та інновацій функціонування ринку технологій; інституційно-кадрового забезпечення – специфічна діяльність, здійснювана у процесі підготовки кадрів для реалізації державної політики у сфері інноваційної діяльності. Все це зможе приблизити аграрний сектор економіки до формування та розвитку економіки знань.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Тимоць М.В. Інституційне забезпечення інноваційного процесу збереження та поліпшення земельних ресурсів / М.В. Тимоць // Науково-інформаційний вісник. Економіка. – 2011. – № 3. – С. 195–199.
2. Санду И. Активизация инновационной деятельности в АПК / И. Санду // АПК: экономика, управление. – 2005. – №11. – С. 73-79.
3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Зянько В.В. Розвиток інноваційного підприємництва в транзитивній економіці // Електронний ресурс / Режим доступу: <http://www.dlib.com.ua/rozvytok-innovatsiyn>
5. Проблеми розвитку інновацій в Україні // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?>

6. Сіренко Н.М. Інноваційне підприємство як складова стратегії розвитку аграрного сектора економіки / Н. М. Сіренко, О. І. Мельник // [Електронний ресурс] Режим доступу: <file:///C:/Users/User/Desktop/>

7. Покотилова В.І. Інноваційний розвиток аграрного сектора в умовах НТР // [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.confcontact.com/2009_03_05/

8. Тимончук С.О. Інтерактивна модель інституціонального забезпечення інноваційної діяльності в аграрному виробництві / Тимончук С.О // Економіка АПК – 2015. – № 2. – С. 69-75 – електронний ресурс] Режим доступу : <http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/>

REFERENCES:

1. Tymots M.V. Instytutsiine zabezpechennia innovatsiinoho protsesu zberezhennia ta polipshennia zemelnykh resursiv / M.V. Tymots // Naukovo-informatsiinyi visnyk. Ekonomika. – 2011. – # 3. – S. 195–199.

2. Sandu Y. Aktyvyzatsyia ynnovatsyonnoi deiatelnosty v APK / Y. Sandu // APK: ekonomyka, upravlenye. – 2005. – #11. – S. 73-79.

3. Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 2 hrudnia 2010 r. # 2755-VI // [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

4. Zianko V.V. Rozvytok innovatsiinoho pidpriemnytstva v tranzhytivnii ekonomitsi // Elektronnyi resurs/ Rezhym dostupu: <http://www.dlib.com.ua/rozvytok-innovatsiyn>

5. Problemy rozvytku innovatsii v Ukraini // [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: <http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?>

6. Sirenko N.M. Innovatsiine pidpriemstvo yak skladova stratehii rozvytku ahrarnoho sektora ekonomiky / N. M. Sirenko, O. I. Melnyk // [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: <file:///C:/Users/User/Desktop/>

7. Pokotylova V.I. Innovatsiinyi rozvytok ahrarnoho sektora v umovakh NTR // [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu:

http://www.confcontact.com/2009_03_05/

8. Tymonchuk S.O. Interaktyvna model instytutsionalnoho zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti v ahrarnomu vyrobnytstvi / Tymonchuk S.O //

Ekonomika APK – 2015. – # 2. – S. 69-75 – [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu : <http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/>

Zolotych I. B.

doctoral student, candidate of economic sciences, associate professor

Mykolaiv National Agrarian University

Development of innovative entrepreneurship in the agrarian sector as a factor for the formation of knowledge economy

Опорою для формування економіки знань є інноваційна система, яка має складну систему і крім різних елементів у її склад входить інноваційна діяльність. Щодо аграрного сектора вона передбачає розвиток інноваційної діяльності підприємств і в тому числі – інноваційного підприємництва.

Інноваційне підприємництво, як особливий вид комерційної діяльності, має на меті одержання прибутку шляхом створення і активного поширення, новітніх НДДКР і інновацій у всіх сферах національної економіки.

Комерційна реалізація результатів НДДКР і завершених технологічних рішень, перш за все, залежить від їх готовності служити основою для угод, здатних принести результати, які окупають науково технічну діяльність і приносять доходи.

Підприємницька діяльність в науково-технічній сфері, як свідчить зарубіжний і вітчизняний досвід останніх десятиліть, приймає все більш диференційовані, орієнтовані на виробництво організаційні форми з передачі

(трансферу) нових наукових результатів, отриманих в вузах і НДІ, які за принципом поділу праці беруть участь в конкретних стадіях і напрямках інноваційного процесу.

Спектр підприємницької діяльності організаційних структур науково-технічної сфери може охоплювати трансфер знань і технологій у формі, наприклад, продаж простих, виняткових і повних ліцензій на винаходи та ноу-хау, в формі отримання замовлень на розробку нововведень з певними техніко-економічними характеристиками, шляхом здійснення спільних з НДІ і вузами науково-дослідних проектів, надання науково-технічних послуг аж до самостійного малого за масштабами виробництва високотехнологічної продукції або застосування нових методів.

Основні причини, що перешкоджають належному інноваційному розвитку аграрного сектора економіки: 1. Законодавчо-нормативна база, яка є фрагментарною, не цілісною і тому недосконалою.

Законом України « Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні » передбачено створити систему прогнозних досліджень і розробку на їх основі пріоритетів інноваційної діяльності. Однак визначено досить велику кількість таких пріоритетів, вони слабо пов'язані між собою і не відповідають головним напрямам розвитку країни, виходячи з її ресурсного та інтелектуального потенціалу і глобального геополітичного положення.

Нерозвиненість інноваційної інфраструктури. Вказаний фактор зумовлює високі витрати, пов'язані з пошуком інформації про інноваційні розробки та партнерів у сфері комерціалізації технологій і винаходів, захистом прав інтелектуальної власності, недобросовісною конкуренцією. Інституційна інфраструктура інноваційної діяльності характеризується на сьогодні і зростанням міжрегіональних диспропорцій.

З метою стимулювання інноваційного підприємництва в аграрному секторі застосовуються такі економічні інструменти, як: зниження ставки податку; застосування інноваційну податкову знижку; відміну податків на реінвестування; податкові угоди з іншими країнами; податкові кредити;

звільнення від оподаткування земель, відведених для будівництва інноваційних бізнес-центрів тощо. Зокрема, податковим кодексом України визначено, що тимчасово звільняються від оподаткування прибуток виробників біопалива, прибуток підприємств машинобудування для АПК тощо.

Сповільнює розвиток інноваційного підприємництва і відсутність венчурного фінансування.

Для створення сприятливих умов розвитку інноваційного підприємництва здійснюється пільгове оподаткування, яке необхідно доповнювати безпосереднім державним фінансуванням найважливіших інноваційних проектів і програм, надання інноваційним підприємствам дотацій.

Крім того, для активізації інноваційної діяльності у сфері аграрного сектору економіки України доцільним є, як показують наші дослідження, проведення наступним чином удосконалення структурування основних блоків інституціонального забезпечення функціонування ринку технологій (патентів та ліцензій; науко- і технологічноємної продукції; високотехнологічного капіталу; науково-технічних фахівців) із формуванням відповідних інститутів, зокрема: інституційно-організаційного забезпечення – система організацій (органів влади), які формують та реалізують державну політику у сфері інноваційної діяльності; інституційно-правового забезпечення – система нормативно-правових актів, які регулюють процес здійснення державної політики у сфері інноваційної діяльності; інституціонального забезпечення інноваційних перетворень – продукування наукових знань та інновацій функціонування ринку технологій; інституційно-кадрового забезпечення – специфічна діяльність, здійснювана у процесі підготовки кадрів для реалізації державної політики у сфері інноваційної діяльності. Все це зможе приблизити аграрний сектор економіки до формування та розвитку економіки знань.

